

LA IDENTITAT FRISONA: DESETNIFICACIÓ A FRÍSLA?

*Jehannes YTSMA
Fryske Akademy*

1. INTRODUCCIÓ

Quan es parla de la qüestió de la identitat ètnica, els neerlandesos tendeixen normalment a restringir aquest concepte a grups immigrants, com els turcs o els marroquins. Pel que fa a la demarcació d'aquests grups als Països Baixos, s'ha assenyalat que els criteris per definir els grups immigrants solen basar-se tradicionalment en la nacionalitat i el lloc de naixement, molt més que no en l'autodefinició i la llengua (veg. BROEDER *et al.*, 1992). De manera semblant, la identitat frisona se simplifica sovint, als Països Baixos, i es converteix en una categoria únicament geogràfica, segons la qual tots els que viuen en aquesta província es defineixen com a «frisons» (Van der PLANK, 1987: p. 17). En aquest sentit, sabem que alguns frisons no experts en la qüestió posen en dubte si tenen o no una identitat ètnica (MAHMOOD i ARMSTRONG, 1990); també perceben que les minories ètniques dels Països Baixos són les formades per estrangers.

Tanmateix, els grups ètnics no necessiten ser, per definició, grups immigrants (veg. ERICKSON, 1987). L'etnicitat es refereix bàsicament a un sentiment de pertinença, de consciència del «nosaltres» (WITTERMANS, 1967). L'etnicitat es pot definir subjectivament com un sentiment d'aliança per part d'una persona a un grup, sentiment basat en característiques grupals reals o percebudes. La llengua és sovint una característica fonamental dels grups (minoritaris). La relació entre llengua i identitat (ètnica) és certament inextricable. POOL (1979: p. 8) va arribar a interrelacionar fins a 18 variables que tenen a veure amb els complexos lligams entre llengua i identitat.

Els sentiments d'identitat ètnica es viuen de manera personal (veg. BOWIE i DAVIES, 1992) i, tanmateix, són sentiments que no es determinen individualment. Ben al contrari, es defineixen socialment i es transmeten de generació en generació. A més, els sentiments actuals d'identitat ètnica solen tenir fortes arrels històriques (veg. FEITSMA, 1980: p. 174-175).¹ Com que la identitat ètnica està definida socialment, pot relacionar-se amb variables sòcio-estructurals com l'edat, el sexe i l'estatus sòcio-econòmic. Aquestes variables socials formen la base de la categorització social (veg. TAJFEL, 1978: p. 5). Totes juntes, i interactuant entre elles, conformen la identitat social de cadascú; altrament dit, la identitat social d'una persona es crea mitjançant les seves aliances amb el col·lectiu (veg. TURNER i OAKES, 1986). Es podria dir que la identitat social consisteix en diverses subidentitats («ser» frisó, home, socialista, etc.) i la preeminència de cada subidentitat pot variar en situacions diferents (veg. CLÉMENT i NOELS, 1992; WADDELL i CAIRNS, 1986).

La recerca empírica ha confirmat l'existència de relacions entre la identitat ètnica i algunes de les anomenades variables sòcio-estructurals. WADDELL i CAIRNS (1986) van trobar, per exemple, que els irlandesos protestants que viuen a Irlanda del Nord se sentien més britànics, mentre que els irlandesos catòlics s'adherien amb força a la seva identitat com a irlandesos. Els autors atribueixen aquest contrast a l'estatus de minoria dels catòlics d'Irlanda del Nord (:30). Pel que fa a exemples frisons, Gorter i els seus companys van descobrir

1. Compareu la historicitat de la noció d'identitat nacional (veg. Van Sas, 1993).

que els professionals de baixa categoria (L1 frisó) s'autoidentificaven relativament sovint com a completament frisons, mentre que els professionals de categoria més alta (L1 frisó) es descriuven més sovint amb l'autoreferent mitigat «neerlandès-frisó» (GORTER *et al.*, 1984: p. 161).

L'estudi de la identitat ètnica no té només un interès acadèmic, perquè la identitat va relacionada amb la pràctica lingüística. En aquest sentit, s'ha afirmat amb raó que la llengua i la identitat ètnica es relacionen recíprocament, és a dir, que l'ús lingüístic influeix en la formació de la identitat ètnica, i que la identitat ètnica també influeix en l'ús lingüístic (GUDYKUNST i SCHMIDT, 1987: p. 157). Més específicament, s'ha suggerit que la identitat ètnica és rellevant per a interaccions a curt termini a nivell individual, així com per a tendències grupals a llarg termini de manteniment i erosió de la llengua (GILES i JOHNSON, 1987: p. 73).

Donada la gran importància de la qüestió de l'etnicitat, no és sorprenent que la identitat ètnica hagi estat un tema destacat dins de l'estudi del bilingüisme a Frísia en les últimes dècades (veg. FEITSMA, 1980; GORTER, 1988; GORTER *et al.*, 1984: cap. 7; KHLEIF, 1982; MAHMOOD i ARMSTRONG, 1990; Van der PLANK, 1982 i 1987; WITTERMANS, 1967).

En canvi, s'ha prestat molta menys atenció a la complicada pregunta sobre qui pot ser considerat un frisó autèntic (tanmateix, veg. Van der PLANK, 1982; GORTER *et al.*, 1984: cap. 7). Contràriament a les anteriors, aquesta pregunta pren en consideració la definició com a frisó *per part d'altres*. El problema de saber quins són els constituents reals com a criteris definidors de l'*altera-identitat* frisona és un punt discutible, sobre el qual s'ha debatut recentment de manera acalorada en els mitjans de comunicació populars de la província. Sembla profitós, però, especificar almenys quatre candidats: parentiu, llengua, lloc de residència i autoatribució. D'aquesta manera, es pot argumentar que els quatre constituents següents indiquen una altera-identitat frisona:

- tenir pares frisons (parentiu)
- viure a la província de Frísia (lloc de residència)
- parlar frisó (llengua)
- autoatribució com a frisó².

En relació amb aquests indicadors de l'*altera-identitat*, es pot establir una divisió entre el parentiu i el lloc de residència, per una banda, i la llengua i l'autoatribució, per l'altra. Les dues primeres característiques són trets adscrits, mentre que la llengua, i especialment l'autoatribució, són característiques adquirides.

Cadascun d'aquests quatre paràmetres té un impacte acumulatiu, en més o menys proporció, sobre l'*altera-identitat* frisona. És a dir, l'*altera-identitat* ètnica no és una variable dicotòmica, sinó més aviat el resultat de la interacció entre diversos components. Referint-se a aquesta qüestió, KNOPS (1987: p. 116) va postular la configuració de dimensions ètniques segons les quals s'ordenen jeràrquicament els criteris definidors. Per exemple: les persones que responen als quatre criteris es poden anomenar frisonas més fàcilment que no els qui tenen pares frisons i s'autoidentifiquen com a frisons, però no parlen la llengua frisona i viuen fora de la província.

El valor de cadascun dels components proposats adquireix, doncs, un interès central. És clar que tots ells estan relacionats amb l'*altera-identitat* frisona, però, quina és la significació relativa que cal donar a cada criteri? És que els trets adquirits anul·len els trets adscrits?

---

2. Observeu que la categoria d'autoatribució s'inclou aquí, expressament, dins de la llista de paràmetres que *els altres* fan servir per definir la identitat frisona.

Tenint en compte tot el que acabem d'assenyalar, aquest article es proposa diferents objectius. Per començar, vol examinar el gru d'autoidentificació ètnica a Frísia. En segon lloc, investiga si certes variables d'origen social es relacionen amb el grau d'autoidentificació ètnica. Es refereix a les variables d'edat, sexe, estatus socio-econòmic, preferències polítiques i afiliació religiosa. La raó que s'hagi escollit aquest conjunt de variables social i no un altre té dues vessants: els factors esmentats constitueixen variables més o menys establertes que apareixen en moltes de les investigacions de ciències socials i, en conseqüència, tenim dades de recerques empíriques sobre ells a partir de les quals es pot treballar. En tercer lloc, l'article vol clarificar la importància relativa de cadascun dels quatre paràmetres esmentats de l'altera-identitat frisona. Per acabar, posarem punt i final a l'article amb un breu resum i alguns comentaris a tall de conclusió.

2. L'AUTOIDENTIFICACIÓ ÈTNICA A FRÍSLIA

A principis dels anys 1980, es va dur a terme a Frísia una enquesta lingüística a gran escala (veg. GORTER *et al.*, 1984, 1988). L'estudi abraçava una mostra representativa de la població de la província (+ 12 anys). En el qüestionari hi havia un ítem relacionat amb la identitat, que és molt útil per als nostres objectius. Els resultats d'aquest ítem es troben resumits a la taula 1.

Taula 1: Autodefinició ètnica de la població de la província, segons l'origen lingüístic, en percentatges.

	<i>Frisó</i>	<i>Neerlandès frisó</i>	<i>No frisó</i>
L1 Frisó (n = 536)	57	40	3
L1 Neerlandès (n = 335)	10	30	60

(Adaptat de GORTER *et al.*, 1984: p. 160).

S'observa que una majoria (57%) de parlants frisons (L1 frisó) s'identifica completament com a frisona. Una minoria (40%) de parlants frisons s'atribueixen una identitat mixta, en escollir identificar-se com a neerlandesos-frisons. En certa manera, aquesta categoria s'assembla a la noció d'identitat subtractiva, introduïda per Ross i els seus col·laboradors (ROSS *et al.*, 1987: p. 257). Cal remarcar que gairebé no es troba una identificació no frisona assimilativa en el grup de frisons (3%), de manera que quasi no apareix la tendència a fusionar-se. Tanmateix, aquest petit grup de frisons que opta per una autoidentificació com a no frisons sí que indica que el factor de l'origen lingüístic tot sol no és condició suficient perquè sorgeixi l'autoidentificació ètnica. Tot plegat, trobem un grau prou elevat d'autoidentificació ètnica entre els frisons.

Tal com hem vist abans, als Països Baixos se sol considerar que la identitat frisona és una categoria geogràfica, segons la qual, senzillament, tots els habitants de la província es defineixen com a frisons. És interessant observar com els parlants neerlandesos que viuen a la província adopten una perspectiva clarament diferent. La taula 1 mostra que una majoria d'ells (60%) es descriuen amb una autoidentificació no-frisona, mentre que gairebé i de cada 3 s'atorga una identitat mixta (neerlandesa-frisona). En darrer terme, la taula mostra com 1 de cada 10 parlants de neerlandès (L1) s'atribueix una autoidentificació frisona integrativa. Aquestes xifres impliquen que l'origen lingüístic tampoc no és condició necessària

per a l'autoidentificació frisona, fet que es corrobora amb els resultats aportats per Strubell (1984), el qual va demostrar que almenys el 35% de la població immigrant de Catalunya de llengua materna castellana se sentia catalana (STRUBELL, 1984: p. 98).

Descobrir que l'origen lingüístic no és condició ni suficient ni necessària per a una auto-definició com a frisó deixa ben clar que l'autodefinició com a frisó implica un acte de tria més o menys conscient. També indica que les fronteres de grup entre les comunitats lingüístiques frisona i neerlandesa són permeables (veg. YTSMA, 1989: p. 87).

Les respostes dels parlants neerlandesos (L1 neerlandès) suggereixen que el criteri de la identificació ètnica pot canviar segons la perspectiva de cada individu. Els neerlandesos que viuen fora de Frísia semblen aplicar, generalment, un criteri geogràfic, mentre que els que viuen dins d'aquesta província l'apliquen molt menys.

S'observa que el grau d'identificació ètnica també pot canviar segons la perspectiva de l'individu. A partir de recerques recents en un nombrós grup de frisons³ emigrats de Frísia a altres províncies dels Països Baixos i membres d'una *Fryske krite* (associació frisona), s'ha pogut veure el següent: en relació amb la pregunta de la recerca sobre si el seu sentit de «ser frisó» havia canviat des que vivien fora d'aquella província, el 26% (n = 530) afirmava que la seva frisonitat havia augmentat, mentre que només el 7% declarava que havia disminuït. Un 64% no constata cap canvi.⁴ El fet que un quart llarg dels informants afirmés que el seu sentit de ser frisons havia augmentat mostra que la residència no és tan sols un dels paràmetres constitutius de l'altera-identitat ètnica (vegeu l'apartat 4), sinó que també pot afectar el grau d'autoidentificació. Pel que sembla, apareix la paradoxa següent: viure a Frísia és un dels elements constitutius de l'altera-identitat frisona, mentre que viure fora de la província sol fer augmentar l'autoidentificació frisona.

A l'apartat del prefaci (1), hem esmentat que els sentiments d'identitat ètnica es reprodueixen en un alt grau dins de la família. Les xifres de la taula 2 se centren en aquesta qüestió: la taula descriu el grau d'autoidentificació ètnica dels infants d'escola primària de Frísia.

Taula 2: Autodefinició ètnica d'infants d'escola primària, segons origen lingüístic i nivell d'escolarització, en percentatges.

<i>Escolars</i>	<i>Frisó</i>	<i>Frisó-neerlandès</i>	<i>Neerlandès-frisó</i>	<i>Neerlandès</i>
Infants frisons de 5è. grau (n = 249)	58	36	4	1
Infants frisons de 8è. grau (n = 270)	60	38	1	1
Infants neerlandesos de 5è. grau (n = 193)	2	9	19	69
Infants neerlandesos de 8è. grau (n = 202)	2	12	35	51

(Font: dades inèdites de l'autor).

3. S'ha fet una selecció sobre la variable de la primera llengua. Els resultats que es presenten es refereixen als informants que tenien el frisó com a llengua materna.

4. L'altre 3% no sabia si el seu sentit de «ser frisó» havia canviat o no.

Si considerem conjuntament la segona i la tercera columnes d'«identitats mixtes», observem que els sentiments d'ètnicitat dels infants reflecteixen molt acuradament els de la població de la província (veg. taula 1). La discrepància més important entre les dues taules es refereix als parlants neerlandesos: mentre que tan sols un 2% dels infants neerlandesos se situen a la categoria de «frisons», els adults ho fan en un nombre cinc vegades més alt.

Una altra descoberta important és que els infants neerlandesos més grans mostren un canvi considerable d'una autodefinició completament neerlandesa a una identitat mixta neerlandesa-frisona, en relació als companys d'escola més petits. Aquesta evolució transversal ens fa pensar que els infants neerlandesos comencen a identificar sentiments de frisonitat a mesura que es van fent grans. Això concorda amb recerques anteriors sobre les actituds dels infants neerlandesos envers el frisó, ja que es va descobrir que els infants més grans parlants de neerlandès començaven a apreciar el valor de solidaritat del frisó (YTSM, 1990).

3. RELACIONS AMB ALGUNES VARIABLES D'ORIGEN SOCIAL

Examinem aquí si l'autoidentificació ètnica està relacionada amb les variables d'origen social, d'edat, sexe, estatus socio-econòmic, preferències polítiques i filiació religiosa, i, si la relació es confirma, en quin grau existeix. Farem referència a dades recollides mitjançant un qüestionari a gran escala sobre qüestions relacionades amb la llengua, aparegut recentment al *Leeuwarder Courant*, que és, amb molta diferència, el diari de més difusió a la província.⁵ Per als nostres objectius en aquest punt, només vam preseleccionar els informants amb el frisó com a llengua materna, que van ser anomenats «frisons».

La primera relació que examinem és la que es pot establir entre l'edat i l'autodefinició ètnica. La taula 3 ens n'ofereix els resultats.

Taula 3: Edat i autodefinició en els «frisons», en percentatges.

Edat	Frisó	Frisó i neerlandès	Neerlandès i frisó	Neerlandès
< 30 anys (n = 704)	45	42	12	1
30-49 anys (n = 1671)	37	50	10	3
> 50 anys (n = 1701)	33	52	11	4

(Xi quadrat = 43'28, p < '001).

La taula mostra una relació significativa entre la variable edat i els sentiments d'identitat frisona. Els frisons més joves (< 30) mostren una identitat frisona més pronunciada, mentre que els frisons més vells (30-49 i > 50) se situen en un percentatge més elevat dins la categoria de «frisó i neerlandès».

A la taula 4 veurem si la variable sexe està relacionada amb l'autodefinició ètnica.

5. És clar que les dades recollides a través d'aquest qüestionari no són representatives de la població de la província. Tanmateix, en aquest apartat no tenim la intenció de ser descriptius. Només examinem possibles relacions entre diverses variables, per la qual cosa la no representativitat de la mostra no ens representa cap problema.

Taula 4: Sexe i autodefinició ètnica en els «frisons», en percentatges.

<i>Sexe</i>	<i>Frisó</i>	<i>Frisó i neerlandès</i>	<i>Neerlandès i frisó</i>	<i>Neerlandès</i>
Homes (n = 2105)	38	47	12	3
Dones (n = 1978)	36	51	10	3

(Xi quadrat = 6'61, n.s.).

La taula mostra clarament que no hi ha una diferència significativa entre homes i dones frisons respecte del seu grau d'autoidentificació ètnica.

La tercera relació que volem observar és la de l'estatus socio-econòmic⁶ i l'autodefinició ètnica. Els resultats es presenten a la taula 5.

Taula 5: Estatus socio-econòmic (nivell educatiu) i autodefinició ètnica en els en percentatges.

<i>Categories</i>	<i>Frisó</i>	<i>Frisó i neerlandès</i>	<i>Neerlandès i frisó</i>	<i>Neerlandès</i>
Alta (n = 1092)	31	53	13	3
Mitjana alta (n = 1205)	35	49	13	3
Mitjana baixa (n = 1480)	42	47	8	3
Baixa (n = 298)	44	47	4	4

(Xi quadrat = 74'11, p < '001).

La taula precedent mostra un lligam força estret entre l'estatus socio-econòmic dels «frisons» i la seva identificació ètnica. En general, sembla que l'autoidentitat frisona es fa més forta a mesura que disminueix l'estatus socio-econòmic, fet que confirma estudis anteriors (GORTER *et al.*, 1984: p. 161-62). Inversament, la freqüència relativa dins de la categoria «identitats mixtes» es redueix a mesura que augmenta l'estatus socio-econòmic.

Un altre factor que possiblement es relaciona amb el grau d'autoidentificació ètnica dels frisons és el de la seva filiació religiosa. A partir de les dades que es presenten a la taula 6 podem valorar aquesta possibilitat.

Taula 6: Filiació religiosa⁷ i autoidentificació ètnica en els «frisons», en percentatges.

<i>Religió</i>	<i>Frisó</i>	<i>Frisó i neerlandès</i>	<i>Neerlandès i frisó</i>	<i>Neerlandès</i>
Sense religió (n = 1785)	36	49	11	4
Protestant (n = 1840)	38	49	10	2
Catòlic (n = 226)	34	52	12	3

(Xi quadrat = 15'35, p < '02).

6. L'estatus socio-econòmic es determina en aquest cas pel nivell educatiu, que es divideix en quatre categories: alta (universitat i formació professional superior), mitjana alta (formació professional mitjana), mitjana baixa (formació professional baixa) i baixa (escola primària).

7. Altres categories de respostes, molt més petites, han estat excloses de l'anàlisi.

Tot i que l'anàlisi de la xi quadrat mostra una relació estadísticament significativa entre la filiació religiosa i la identificació ètnica, les xifres de la taula 6 no permeten observar cap discrepància important, de manera que podem arribar a la conclusió que la filiació religiosa és difícilment relacionable amb el grau d'autoidentificació ètnica.

La darrera relació que observarem és la de la ideologia política i l'autoidentificació ètnica. ¿Podem establir alguna connexió entre les preferències polítiques dels frisons i l'autoidentificació ètnica? La taula 7 ens presenta dades referents a aquesta qüestió.

Taula 7: Orientació política⁸ i autodefinició ètnica en els «frisons», en percentatges.

<i>Partit</i>	<i>Frisó</i>	<i>Frisó i neerlandès</i>	<i>Neerlandès i frisó</i>	<i>Neerlandès</i>
PvdA (n = 736)	35	54	8	2
CDA (n = 657)	30	53	14	3
VVD (n = 344)	22	48	23	7
D66 (n = 416)	27	48	19	6

(Xi quadrat = 80'48, $p < '001$).

PvdA = socialistes; CDA = demòcrata-cristians; VVD = liberals; D66 = demòcrates.

La taula 7 mostra diferències considerables en el grau d'autoidentificació ètnica dels frisons segons les seves preferències polítiques. Sembla que els socialistes frisons s'atribueixen relativament més sovint una identitat frisona (35%), i menys sovint una identitat neerlandesa-frisona (8%) o neerlandesa (2%). Contrasten en aquest sentit sobretot amb els liberals frisons, dins dels quals la identitat frisona (22%) és tan forta com la identitat neerlandesa-frisona (23%).

Resumint, observem que el grau d'autoidentificació ètnica dels «frisons» sol canviar segons altres característiques grupals que conformen la identitat social. Les dades que hem presentat revelen que l'autoidentitat ètnica a Frísia té una clara relació amb l'edat i l'estatus socio-econòmic dels «frisons», i també amb les seves preferències polítiques. De fet, la variable sexe és l'única que no discrimina de cap manera. A l'apartat final (5) es donarà una interpretació de les relacions concretes entre l'autodefinició ètnica i algunes variables socials.

4. L'ALTERA-IDENTIFICACIÓ: QUI ÉS AUTÈNTICAMENT FRISÓ?

Tal com ja hem dit, el problema de saber quins són els components definidors reals de l'altera-identitat frisona és una qüestió complicada. Van der Plank (1982) va ser el primer que va intentar aclarir el tema amb dades empíriques. Va diferenciar tres «dimensions ètniques»: parentiu, llengua i residència. La seva recerca va mostrar com els frisons més vells (50-70 anys) consideraven la dimensió del parentiu més important que no els joves (20-40 anys). Al contrari, segons els frisons joves, la llengua era el criteri més decisiu. D'aquesta manera, l'estudi de Van der Plank proposava la possibilitat que la importància relativa assignada a components diferents de la frisonitat canviés segons generacions. Reprendrem aquest aspecte més endavant.

8. Altres categories de respostes, molt més petites, han estat excloses de l'anàlisi.

Hem identificat abans el parentiu, la llengua, la residència i també l'autoatribució com a criteris definidors de l'altera-identitat frisona. És interessant mesurar el valor de cadascun d'aquests components i, per fer-ho, vam preguntar a un grup de frisons adults que marquessin en unes escales de 7 punts la importància relativa que segons ells tenia cadascun dels criteris esmentats.⁹ La formulació exacta de la pregunta era la següent: «Fins a quin punt són rellevants les següents característiques perquè algú es pugui anomenar frisó?». La taula 8 ens ofereix les respostes.

Taula 8: Mitjanes obtingudes per frisons adults a partir de quatre criteris definidors de l'altera-identitat frisona¹⁰.

<i>Criteri</i>	<i>Mitjanes (mín. 1; màx. 7)</i>	<i>(n=)</i>
Autoatribució	6'53	(156)
Llengua	6'28	(156)
Parentiu	5'00	(154)
Residència	4'27	(154)

La taula mostra que les característiques adquirides, autoatribució i llengua, es consideren d'una importància essencial, mentre que les característiques adscrites de parentiu i, sobretot, residència, es valoren com a components molt menys substancials de l'altera-identitat frisona.

Tal com s'ha esmentat abans, els estudis anteriors de Van der Plank (1982) suggerien l'existència de diferències d'edat pel que feia a la importància relativa que calia atribuir a les dimensions de l'altera-identitat frisona. Per tal de resseguir aquestes possibles diferències generacionals, vam dividir el grup de frisons adults segons la seva edat. Els informants més joves són els que tenien entre 18 i 45 anys, mentre que els altres es van classificar com a «vells». La taula 9 presenta els resultats de tots dos grups d'edat separatament.

Taula 9: Mitjanes obtingudes per frisons adults sobre quatre criteris definidors de l'altera-identitat frisona, segons grup d'edat.

<i>Criteri</i>	<i>Jove (n = 77)</i>	<i>Vell (n = 79)</i>	<i>Valor de t</i>	<i>p =</i>
Autoatribució	6'47	6'59	-0'82	n.s.
Llengua	6'00	6'56	-2'83	< 0'01
Parentiu	4'24	5'74	-4'69	< 0'001
Residència	3'72	4'81	-2'90	< 0'01

9. La mostra estava formada per persones que van visitar un dia de portes obertes a la Fryske Akademy el 1992. Els informants tenien 18 anys o més, i tots provenien de famílies on es parlava frisó.

10. El valor 1 significa *gens important* i el 7, *molt important*.

A partir de les dades precedents, podem concloure que els frisons, joves i vells, estan d'acord a acordar una alta rellevància al factor d'autoatribució. Les diferències de les mitjanes dins de l'escala corresponent no arriben a un grau estadísticament significatiu. Tanmateix, els frisons vells sí que consideren de manera constant els factors de llengua, parentiu i residència com a significativament més importants que no els frisons joves. La diferència de valoració més gran és la que s'observa respecte del criteri definidor de parentiu, fet que, en general, es correspon amb estudis anteriors esmentats per Van der Plank (1982).

Cal remarcar que les xifres anteriors suggereixen que els frisons adults més joves estableixen una diferència força acusada entre les característiques adscrites i les adquirides. Les característiques adscrites de residència i parentiu es consideren d'una importància relativament menor, contràriament a les característiques adquirides de llengua i autoatribució, valorades totes dues com a altament rellevants.

5. RESUM I COMENTARIS FINALS

En general, les persones malden per una identitat social positiva, que es deriva del grup. Recentment, Clément i Noels van afirmar que és possible que els membres d'un grup minoritari tendeixin a identificar-se amb el grup amb més probabilitats de donar-los la identitat social més positiva, és a dir, amb el grup majoritari (CLÉMENT i NOELS, 1992: p. 205). Aquesta *empenta enfora* de la minoria podria portar en darrer terme a una assimilació total dels membres del grup minoritari. Tanmateix, els nostres resultats demostren que aquesta no és en absolut la situació a Frísia. Només una proporció molt reduïda de parlants frisons canvien de costat i passen a identificar-se senzillament amb el grup majoritari, mentre que la majoria prefereix identificar-se del tot com a frisona (veg. taula 1). A més, les dades sobre l'autoidentificació ètnica d'infants frisons suggereixen que l'autoidentificació ètnica queda establerta molt aviat. Donat el desequilibri negatiu de poder entre el frisó i el neerlandès dins de la província, potser l'autoidentitat frisona continua sorprenentment bè (veg. FEITSMA, 1980). En conjunt, hi ha una *empenta endins* prou forta, i estem d'acord amb Fishman, que va arribar a la conclusió que s'ha conservat intacta bona part del lligam entre el frisó i la identitat frisona (FISHMAN, 1991: p. 157). Malgrat això, sembla que en altres àrees com Catalunya o Gal·les la identitat ètnica és més pronunciada (veg. YTSMA, VILADOT i GILES, 1994; YTSMA, 1989).

També hem vist com la magnitud de l'autoidentificació ètnica dels frisons estava relacionada amb altres codeterminants socials de la identitat social. És important recordar que la variable edat afectava el grau d'autodefinició ètnica: els frisons més joves s'adherien de manera comparativament més forta a la seva identitat frisona, mentre que els més grans donaven una preferència lleugerament superior a una autoidentitat mixta «frisona-neerlandesa». És difícil interpretar aquest resultat de manera no ambigua, però pot ser productiu referir-se a la societat en sentit ample. En general, l'autoidentificació ètnica disminueix a mesura que decau la vitalitat dels grups ètnics (veg. LANDRY i ALLARD, en premsa; YTSMA, VILADOT i GILES, 1994). De manera inversa, però, en alguns casos una vitalitat afeblida esperona esforços per mantenir la llengua ètnica (GILES i JOHNSON, 1987: p. 80). Una tendència reactiva d'aquest tipus pot explicar el relativament alt nivell de frisonitat dels frisons joves (<30 anys), que van créixer en un període en el qual la província de Frísia va experimentar un procés demolinguístic bastant fort de neerlandització, i hom pot sostenir que aquest fet ha promogut sentiments d'etnicitat. Una tendència reactiva similar podria explicar en part els sentiments creixents de frisonitat dels emigrants frisons, sentiments esmentats més amunt (apartat 2).

És interessant assenyalar que, segons les dades, l'autodefinició completament frisona és més forta si l'estatus socio-econòmic dels frisons és baix, resultat que corrobora altres

estudis anteriors (GORTER *et al.*, 1984: p. 161-62). Davant d'aquest fet, la correlació negativa entre l'estatus socio-econòmic i l'autodefinició frisona no s'adequa bé a la idea d'una identitat social derivada del grup ja que, seguint aquest argument, les persones que es troben al capdavant de l'arbre social tendirien més aviat a identificar-se amb el grup prestigiós. Ben al contrari, els nostres resultats suggereixen que, subjectivament, és més fàcil per als frisons deixar el propi grup quan el seu estatus socio-econòmic és (més) alt. És clar que els frisons amb un nivell més alt d'educació s'adonen que, d'una o altra manera, deixar parcialment «els frisons» els sembla socialment atractiu i, en cert sentit, s'adhereixen al grup d'estatus alt.

Cal destacar el resultat segons el qual els frisons adults perceben generalment l'autoatribució com a frisó com un criteri essencial de l'altera-identitat frisona, fins al punt que aquest criteri arriba a arraconar el component lingüístic (parlar frisó). Això sembla en certa manera sorprenent, si tenim en compte que s'ha arribat a la conclusió gairebé unànime que la llengua és el senyal quintaessencial de l'etnicitat (veg. FISHMAN, 1977: p. 25). Però els nostres resultats donen suport a la posició d'Allardt, el qual va subratllar que l'autoatribució era un element primordial perquè existís una minoria lingüística (ALLARDT, 1984: p. 202).¹¹

A més, els resultats indiquen que els frisons adults més joves tendeixen a atorgar una importància menor a les característiques adscrites de residència i parentiu, a diferència de les característiques adquirides de llengua i autoatribució, que es consideren d'una rellevància fonamental. Aquest model ens fa pensar en l'argumentació de Knops: tot parlant de l'impacte de la llengua com a marca de la pertinença a un grup ètnic, esmenta la transició esdevinguda de comunitats petites, estables i tancades a societats grans, inestables i obertes (KNOPS, 1987: p. 119). Knops manté que, en el primer tipus de comunitats, eren els atributs socials adscrits els que es consideraven normalment d'una importància crucial, mentre que les característiques adquirides són les que prevalen en la societat moderna.

Per resumir el que hem dit fins ara, a partir de les dades aportades en l'article, no hem pogut demostrar una tendència clara de desetnificació en els frisons: l'autoidentitat dels frisons sembla força persistent. Però sí que hem trobat senyals d'un procés de recomposició de l'altera-identitat frisona, a partir del qual són especialment les característiques adscrites de l'altera-identitat frisona les que perden la importància que tenien en el passat.

(Traducció: EULÀLIA TORRAS).

---

11. Observeu que, contràriament a nosaltres, Allardt no subsumeix l'autoatribució dins de la llista de paràmetres emprada per altres en definir la identitat ètnica.

REFERÈNCIES

- ALLARDT, E. (1984), What Constitutes a Language Minority? *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, vol. 5, núms. 3 i 4, 195-205.
- BOWIE, F. i DAVIES, O. (eds.) (1992), *Discovering Welshness*. Gomer Press: Llandysul, Dyfed.
- BROEDER, P, EXTRA, G. i VAN HOUT, R. (1992), *Home language use and the maintenance of ethnic identity*. Ponència presentada a la International Conference on Maintenance and Loss of Minority Languages, 1-4, Set., Noordwijkerhout, The Netherlands.
- CLÉMENT, R. i NOELS, K. A. (1992), Towards a situated approach to ethnolinguistic identity: the effects of status on individuals and groups. *Journal of Language and Social Psychology*, vol. 11, núm. 4, 203-232.
- ERICKSON, F. (1987), Ethnicity. Dins: *Sociolinguistics. An International Handbook of the Science of language and Society*. U. Ammon et al. (eds.). De Gruyter: Berlin-New York, vol. 1, 91-95.
- FISHMAN, J. A. (1977), Language and ethnicity. Dins: H. Giles (ed). *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. Academic Press: London, etc., 15-57.
- (1991), *Reversing Language Shift*. Multilingual Matters: Clevedon.
- FEITSMA, A. (1980), Why and How do the Frisian Language and Identity Continue? Dins: E. Haugen et al. (eds.), *Minority Languages Today*. Edinburgh University Press: Edinburgh, 163-176.
- GILES, H. i JOHNSON, P. (1987), Ethnolinguistic identity theory: a social psychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language*, 68, 69-99.
- GORTER, D. et al. (1984), *Taal yn Fryslân*. Fryske Akademy: Ljouwert.
- (1988), *Language in Friesland*. Fryske Akademy: Ljouwert, The Netherlands.
- GORTER, D. (1988), Taal yn 'e tsjerke: leauwe, stimme en Fries wêze. Dins: W. Bergsma et al. (eds.). *Frysk, From en Frij. In oantal aspekten fan leauwe en polityk yn Fryslân*. Fryske Akademy: Ljouwert, 261-275.
- GUDYKUNST, W. B. i SCHMIDT, K. L. (1987), Language and ethnic identity: an overview and prologue. *Journal of Language and Social Psychology*, vol. 6, núms. 3 i 4, 157-170.
- KHLEIF, B.B. (1982), Ethnicity and language with reference to the Frisian case: issues of schooling, work, and identity. Dins: K. Zondag (ed.). *Bilingual Education in Friesland*. Wever: Frjentsjer-Franeker, 175-203.
- KNOPS, U. (1987), *Andermans en eigen taal*. Wolters-Noordhoff: Groningen.
- LANDRY, R. i ALLARD, R. (en prensa). The Acadians of New Brunswick: Demolinguistic Realities and the Vitality of the French language. *International Journal of the Sociology of Language*.
- MAHMOOD, C. K. i ARMSTRONG, S. L. (1990), *Accounting for ethnicity: a cognitive approach*. Ponència llegida a la reunió de l'AAA a New Orleans, 29 nov., 1990.
- POOL, J. (1979), Language Planning and Identity Planning. *International Journal of the Sociology of Language*, 20, 5-21.
- ROS, M., IGNACIO CANO, J. i HUICI, C. (1987), Language and Intergroup Perception in Spain. *Journal of Language and Social Psychology*, vol. 6, núms. 3 i 4, 243-259.
- STRUBELL, M. (1984), Language and identity in Catalonia. *International Journal of the Sociology of Language*, 47, 91-104.
- VAN SAS, N. C. F. (1993), Varieties of Dutchness. Dins: A. Galema, B. Henkes i H. te Velde (eds.). *Images of the Nation. Different Meanings of Dutchness 1870-1940*. Amsterdam: Rodopi, 5-16.

- TAJFEL, H. (1978), *The Social Psychology of Minorities*. Minority Rights Group, Informe núm. 38.
- TURNER, J. C. i OAKES, P. J. (1986), The significance of the social identity concept for social psychology with reference to individualism, interactionism and social influence. *British Journal of Social Psychology*, vol. 25, 237-252.
- VAN DER PLANK, P. H. (1982), Etniciteit in Friesland. Dins: P. van de Craen i R. Willemyns (eds.). *Sociolingüístiek en ideologie*. Studiereeks van het tijdschrift van de Vrije Universiteit Brussel, Nieuwe serie núm. 7, 433-473.
- (1987), Frisian language use and ethnic identity. *International Journal of the Sociology of Language*, 64, 9-20.
- WADDELL, N. i CAIRNS, E. (1986), Situational perspectives on social identity in Northern Ireland. *British Journal of Social Psychology*, vol. 25, 25-31.
- WITTERMANS, T. (1967), The Frisians: and ethnic group in The Netherlands. *Sociology and social research*, vol. 25, núm. 1, 88-101.
- WOOLARD, K. A. (1989), *Double Talk. Bilingualism and the Politics of Ethnicity in Catalonia*. Stanford University Press: Stanford.
- YTSMA, J. (1989), Help! It Frysk fersûpt. In sosjaal-psychologysk ûndersyk nei taalbehâld. *It Beaken*, LI, núm. 2, 79-90.
- (1990), *School children's Language Attitudes in Friesland*. Ponència presentada al 40è congrés de l'ICA, Trinity College, Dublin. ERIC núm. ED 322.721.
- YTSMA, J. i DE JONG, S. (1993), Frisian. Dins: G. Extra i L. Verhoeven (eds.). *Community Languages in The Netherlands*. Swets i Zeitlinger: Amsterdam/Lisse, 29-49.
- YTSMA, J., VILADOT, M. A. i GILES, H. (1994), Ethnolinguistic vitality and ethnic identity: some Catalan and Frisian data. *International Journal of the Sociology of Language*, 107.